

ПРИКАЗИ И БИЉЕШКЕ

МИЛИЈА СТАНИШИЋ: КАДРОВИ РЕВОЛУЦИЈЕ — ЦРНОГОРЦИ НА РУКОВОДЕЊИМ ДУЖНОСТИМА У НОР-У НАРОДА И НАРОДНОСТИ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Титоград 1984

Колико ми је познато, ово је прва књига (у разноврсној тематици ослободилачког рата и социјалистичке револуције) на тему кадровске политике Комунистичке партије Југославије у току рата и револуције. Самим тим књига представља новину у југословенској историографији.

Већ је познато да су постигнути значајни резултати у изучавању ослободилачког рата и социјалистичке револуције у Југославији. Исто тако је познато да су наш ослободилачки рат и социјалистичка револуција били веома сложени и специфични, па није чудно што у изучавању сложене проблематике нашег рата и револуције има значајних питања која још нијесу научно објашњена.

Једно од таквих питања, које до сада није посебно изучавано, јесте и питање кадрова и кадровске политике КПЈ у току ослободилачког рата и социјалистичке револуције. Један дио тог питања (тачније: само за Црну Гору), приказао је Милија Станишић у књизи *Кадрови револуције — Црногорци на руководећим дужностима у НОР-у народа и народности Југославије*.

У склопу вишеструке проблематике југословенског ослободилач-

ког рата и социјалистичке револуције изучавање овог питања је веома значајно. Исто тако је и веома деликатно, у ситуацији када се и у историографији јављају тенденције аматеризма, боље рећи незнања, шпекулације, фалсификата, национализма, тенденција продора разних ненаучних схватања иза којих се у неким случајевима скривају и разне политичке струје чије схватање нема ничег заједничког са науком и друго. То су разни калкуланти који су без мукотрпног и поштеног рада стекли титуле магистра и доктора иза којих се, у неким случајевима крије незнање, а титула им служи као кључ за отварање врата да у јавност протуре своја схватања која су резултат свега више него научног знања. Такве појаве се сусрећу у изучавању и старије и новије прошлости југословенских народа и националних мањина међуратне Југославије (1918—1941) и Југославије у ослободилачком рату и социјалистичкој револуцији (1941—1945). Наука не признаје незнање, разне калкулације, историјске уравниловке, национализме, нетачности и негаторство, политичке комбинаторике и разне друге негативне појаве које су

њој туђе. Истина, свако имало писмено лице има право да пише онако како мисли, али нико нема право да му у име науке то и објави у листовима, часописима или посебним издањима ако то није резултат поштеног рада и научног сазнања. Такви и слични случајеви се, на жалост, дешавају у публицистици, фељтонистици и историографији. Једна од карактеристика југословенске историографије, на жалост, јесте помањање научне критике. Пишу се хвалисања или тенденциозни напади и све се то објављује! Свако свему може да пише. Најбучнији и најгрлатији су они који мало знају или не знају историјске изворе било домаће или стране, који „брзо“ пишу сматрајући да су дошли до великих открића, а у ствари та њихова „открића“ давно су у науци откривена. Немамо квалификованих рецензија. Рецензије су формалног карактера. Није лако писати, посебно не из историје.

Када је ријеч о књизи Милије Станишића „Кадрови револуције“, она је резултат мукотрпног, дугогодишњег истраживања и поштеног приказивања чињеница. Књига је уз уводна и закључна разматрања једна врста лексикона оних црногорских кадрова који су се у току рата и револуције борили ван Црне Горе, на осталим југословенским просторима.

Није потребно препричавање садржаја књиге М. Станишића — кога њена садржина буде интересовала он ће је прочитати и с њом се упознати. Указаћу само на неке њене карактеристике.

У вези са тематиком која је у књизи изложена указаћу на националну кадровску компоненту Комунистичке партије Југославије у току ослободилачког рата и социјалистичке револуције. Они који су изучавали развитак Комунистичке партије Југославије од њеног оснивања па до почетка ослободилачког рата и социјалистичке револуције знају како је Партија изграђивала политичку платформу националног питања у Југославији. Исто тако је познато да је она од 30-тих година имала јаснију националну платформу

коју је уочи рата јасније и дефинисала.

Кадровска политика Комунистичке партије Југославије у међуратном периоду (1919—1941) никада није првенствено долазила до изражаја према националној заступљености, већ према класној припадности и личној способности чланова КПЈ. Као примјер узимамо саставе Политбироа Централног комитета КПЈ, саставе покрајинских комитета, делегација на конгресима Коминтерне, делегата Централног комитета на раду у Коминтерни, делегата КПЈ другим комунистичким партијама, као и рад делегата Централног комитета Партије при покрајинским комитетима у Југославији. Ово ни у ком случају није значило да је КПЈ запостављала национално питање у Југославији. Напротив, оно је било присутно у њеном програму рада у свим срединама и међу свим народима, као и националним мањинама.

Комунистичка партија Југославије није признала диобу југословенске државне територије након слома и капитулације Краљевине Југославије априла 1941. године. Познато је да су се све југословенске грађанске партије након окупације земље распале. Док су неке од њих или њихови дјелови ступили у отворену сарадњу са окупаторима, дотле је КПЈ остала јединствена и једина национална југословенска партија која је у земљи бранила јединствену југословенску територију. Као и таква она је и повела јединствену ослободилачку у револуционарну борбу југословенских народа и националних мањина на читавом југословенском простору под јединственом југословенском заставом као једним од уставних симбола југословенске државне територије. Као јединствена југословенска национална партија она је водила ослободилачку и револуционарну борбу током читавог рата до коначног ослобођења земље. Када је о овоме ријеч, не треба мијешати и изједначити појам јединствене националне политике са појмом рјешавања и изграђивања националног питања у Југославији у току трајања

рата. Ова питања се морају имати у виду када се изучава тематика ослободилачког рата и социјалистичке револуције у Југославији.

Кадровска национална политика КПЈ у току рата и револуције заслужује свестрану и дубоку анализу. Најкраће казано, кадровска политика КПЈ у току рата била је класна, јединствена и добра. То значи да су бирани најспособнији и провјерени кадрови који су доказали да су класно одређени и способни. Таквим кадровима су и повјеравани најодговорнији војни или политички задаци у току рата, без обзира на њихову националну припадност. Такав приступ, тј. класни, примијенио је и Станишић у својој

књизи Кадрови револуције. Књига Станишића није никакво пребројавање нити лицитирање учешћа Црногораца у ослободилачком рату и социјалистичкој револуцији у Југославији. Историјска наука не познаје уравниловке. Ослободилачки рат и социјалистичка револуција није био исте јачине и снаге и свим крајевима Југославије. Али он је јединствен, југословенских и свих југословенских народа и националних мањина. Према томе, књига Милије Станишића је резултат поштеног и научног приступа изучавању кадровске политике КПЈ у току рата.

Јован Р. Бојовић

ВАСИЛИЈЕ Ђ, КРЕСТИЋ, СРПСКО-ХРВАТСКИ ОДНОСИ И ЈУГОСЛОВЕНСКА ИДЕЈА 1860—1873. СТУДИЈЕ И ЧЛАНЦИ

Народна књига, Београд 1984, стр. 280.

Аутор ове књиге, др В. Крестић, редовни професор историје југословенских народа у новом веку на Филозофском факултету у Београду и дописни члан САНУ, спада у ред најистакнутих српских историчара, који се већ више од две деценије с успехом бави изучавањем историје наших народа. Привукао је пажњу већ својим магистарским радом, *Seljački nemiri u Hrvatskoj i Slavoniji 60-tih godina XIX veka* (*Zbornik Historijskog instituta JAZU, V, 1964*). Његова докторска дисертација *Хрватско-угарска нагодба 1868. године* (посебно издање Одељења друштвених наука САНУ, књ. 65, 1969) била је афирмативно оцењена не само од југословенске него и од стране научне критике. Његова *Историја српске штампе у Угарској 1791—1914*. (издање Матице српске, 1980) оцењена је као пионирско дело и од наше и од стране критике. Његове студије о Србима у Хрватској, објављене у *Историји српског народа* (издање Српске

књижевне задруге), такође су запажене.

Ова нова Крестићева књига представља збирку његових студија, расправа и чланака о српско-хрватским односима и југословенској идеји у раздобљу од пада Баховог апсолутизма и увођења уставног поретка у Хабсбуршкој Монархији (1860) до ревизије хрватско-угарске нагодбе (1873). Већина ових текстова објављена је у току последњих десетак година у нашим научним часописима и зборницима, али су за ову књигу допуњени новим истраживањима. Раздобље од ових 13 година врло је динамично и пуно значајних политичких збивања и код Срба и код Хрвата и у њиховим међунационалним односима. У предговору аутор је истакао да су текстови у овој књизи претежно политичког садржаја и да немају свеобухватни карактер. Тако, намерно је остављено приказивање међунационалних односа у Хрватској, који ће бити обрађени у посебној